

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Musiikki ja muutos juutalaisessa Lontoossa

Illman, Ruth

Published in:
Hakehila

Published: 01/01/2019

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Illman, R. (2019). Musiikki ja muutos juutalaisessa Lontoossa. *Hakehila*, 42(1), 13–15. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020100882787>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Musiikki ja muutos juutalaisessa Lontoossa

Teksti RUTH ILLMAN

Kaikki sai alkunsa, kun tutkijakollegani kertoi minulle *niggunim*-laulujen kasvavasta suosiosta hänen liberaalissa synagogassaan Lontoossa. *Niggunim* ovat laulettuja rukouksia, jotka liitetään eteenkin hasidiperinteeseen mutta jotka tänään kiinnostavat myös monia progressiivisia¹ juutalaisia Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Ne ovat usein sanattomia melodioita, joita lauletaan vain tavuja (kuten laj-laj tai ja-ba-bam) käyttäen: ne ovat toistuvia, meditatiivisia ja joskus myös ekstaattisia liikkeineen ja tanssineen.

Tämä kehitys herätti heti kiinnostukseni. Miksi hyvin koulutetut, kielitaitoiset ja tasa-arvoa kannattavat juutalaiset kosmopoliittisessa Lontoossa haluavat luopua teksteihin ja opetuksiin keskittyvistä rukousmuodoista ja laulaa vain laj-laj? Ovatko he kyllästyneet sanoihin perinteessä, joka vuosituhansien ajan on muovautunut juuri sanojen tarkan tulkinnan ja kiistelystä pohjalle? Minkälaisia kokemuksia he etsivät, ja miksi he haluavat lainata säveliä juutalaisesta perinteestä, joka on teologisesti hyvin kaukana heidän vakaumuksistaan?

Nyt olen viettänyt jo yli neljä vuotta näiden kysymysten äärellä. Sen tuloksena syntyi kirja *Music and Religious Change among Progressive Jews in London: Being Liberal and Doing Traditional* (Lexington Books, 2018), joka esitettiin tarkistettavaksi tohtorinväitöskirjana judaistiikan oppiaineessa Åbo Akademiassa marraskuun

Ruth Illman johtaa Åbo Akademin yhteydessä toimivaa Donner-instituuttia. Kuva: donnerinstitute.fi.

Näkyvä kehityssuunta progressiivisten juutalaisten keskuudessa ympäri Eurooppaa on halu yhdistää liberaali teologia yhä perinteisempään uskonnolliseen käytäntöön.

¹ Progressiivista juutalaisuutta käytetään tässä artikkelissa kokonaisena käsitteenä, jolla viitataan eri ei-ortodoksisiin juutalaisiin yhteisöihin, eteenkin *Movement for Reform Judaism* ja *Liberal Judaism* Englannissa. Käsitettä ei siis kytkeä arvokeskusteluun vaan se liittyy pelkästään tutkimuskentän kuvaamiseen.

30. päivänä 2018. Tutkimuskenttänäni oli Lontoossa toimiva Leo Baeck College, jossa koulutetaan rabbeja reformi- ja liberaalijuutalaisille yhteisöille Englannissa ja laajemminkin Euroopassa. Haastattelin opiskelijoita, opettajia ja alumneja, jotka olivat syntyneet vuosien 1940 ja 1990 välillä. Heidän joukossaan oli neljännen

polven lontoolaisliberaaleja, kommunistisessa Itä-Euroopassa kasvaneita juutalaisia, kristinuskosta kääntyneitä tai hasidiortodoksisuuden taakseen jättäneitä juutalaisia ja paljon muitakin.

Näkyvä kehityssuunta progressiivisten juutalaisten keskuudessa

ympäri Eurooppaa on halu yhdistää liberaali teologia yhä perinteisempään uskonnolliseen käytäntöön. Ottamalla (uudelleen) käyttöön perinteisiä rituaaleja, musiikkia ja heprean liturgisena kielenä – mutta samanaikaisesti säilyttämällä progressiiviset teologiset ja yhteiskun-

nalliset arvot – syntyy uusia ja henkilökohtaisia tapoja elää juutalaisena nykymaailmassa. Nämä tavat koetaan avoimiksi ja joustaviksi, mutta samalla ne ovat vahvasti sidoksissa juutalaiseen perinteeseen ja historiaan. Nämä uudet yhdistelmät eivät asetu vaivatta perinteiselle juutalaisuuden asteikolle, jossa ortodoksit ja liberaalit muodostavat vastakkaiset ääripäät, vaan hyödyntävät useita eri lähteitä ja resursseja muovatakseen omaehtoista uskonnollista identiteettiä.

Kun aloin tutkia, mikä näitä nykypäivän liberaaleja juutalaisia rukoukikäytännöissä ja *niggun*-sävelmien kaltaisissa rituaaleissa houkuttaa, huomasin, että nämä sanattomat laulut ovat osa isompaa muutoksetjua, joka yltää kauas juutalaisuuden rajojen ulkopuolelle. Perinteiden ennallistaminen (tai oikeastaan uudelleenluominen) uusissa juutalaisissa yhteyksissä liittyy yleisemminkin tämän päivän liikkuvassa ja muuttuvassa uskonnollisessa maisemassa havaittaviin kehityssuuntiin.

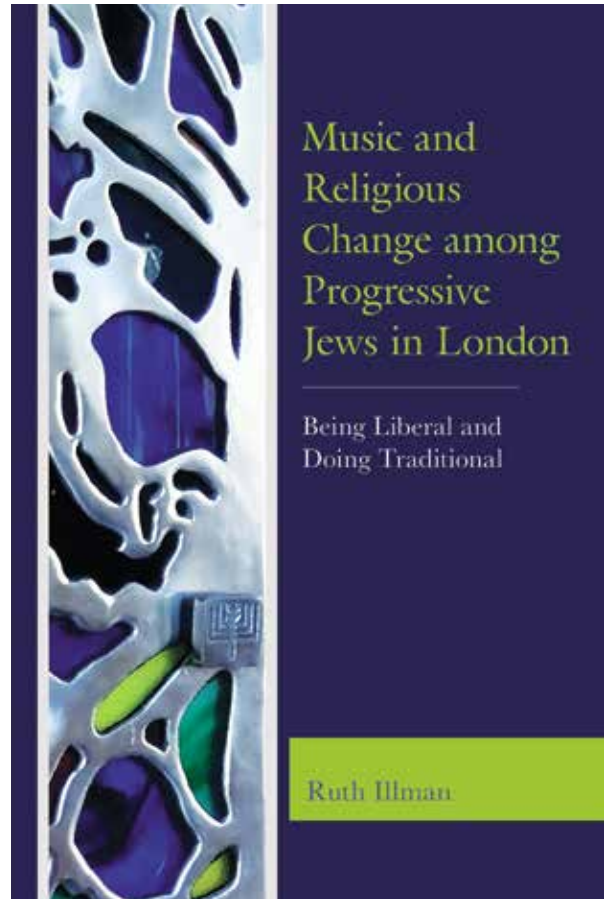
Musiikin merkitys on muuttumassa yhä tärkeämmäksi

Aikaisempi tutkimus osoittaa, että musiikin merkitys nykypäivän uskonnollisuudelle on muuttumassa yhä tärkeämmäksi. Musiikissa yhdistyy monta eri ulottuvuutta, joita nykyihminen tuntuu hakevan osallistuessaan uskonnolliseen elämään: musiikki mahdollistaa aktiivisen osanottamisen ja luovuuden, se kytkee yhteen älyllisen sisällön ja kehollisen ilmaisun, perinteiset symbolit sekä henkilökohtaiset kokemukset ja tunteet. Musiikki ei ole vain mukava koriste ”varsinaiselle” teologiselle sisällölle, joka ilmaistaan sanoissa ja opinkappaleissa. Se on kantava elementti itsessään, monelle jopa uskonnon ydin.

Tulkitsin tutkimusaineistoani omaehtoisen uskonnollisuuden teoriakehyksen kautta ja siksi kiinnitin erityistä huomiota siihen, miten uskonto, musiikki ja muutos ilmenevät tavallisten ihmisten arkielämässä, jossa historian ja perinteen luomat kehykset yhdistetään muuttuvan ja moninaistuvan maailman vaatimuksiin. Kuten yllä mainitsin, musiikilla on tärkeä osa tässä prosessissa. Vaikka rituaalit ja melodiat ovat vankasti ankuroituja juutalaiseen perinteeseen, ne antavat myös

Oma perinne nähdään yleensä mielenkiintoisena resurssina, josta voi hakea vaikutteita, muttei sitovana säädöksenä, jota olisi pakko noudattaa.

tilaa tulkinnalle ja mielikuvitukselle eivätkä ne ole yhtä tarkasti säädeltyjä kuin sanoihin ”lukitut” opit. Musiikin avulla maallisen ja pyhän väliset rajat voidaan ylittää ja yhdistää mielekkäisiin kokonaisuuksiin. Populaarimusiikki luo uusia uskonnollisia konteksteja, joihin on helppo päästä sisälle ja tuntee olonsa kotoiseksi vaikkei olisikaan lapsesta saakka kasvanut perinteisen uskonnollisen käytännön ympäröimänä.

Beach Boys synagogassa ei ehkä olekaan vain pinnallinen nykyilmiö

Otin projektin aikana osaa lukuisiin aamurukouksiin Leo Baeck Collegessa. Ne toimivat ikään kuin liturgisina laboratorioina, joissa tulevat rabbit kokeilevat erilaisia ideoita tulevaa seurakuntapalveluaan varten. Siellä olen laulanut *shachrit*-rukoukset joskus englanniksi, joskus hepreaksi, vanhan suufilaisen melodian tai englantilaisen kansanlaulun säestämänä, Leonard Cohenin ”Hallelujah” muokaten, buddhalaisena mantrana tai *niggun*-sävelenä. Myös Beach Boys ovat kuulemma suosittuja.

Ihmeellisiä moderneja keksintöjä, joku ehkä ajattelee. Mutta tosiasia on se, että *niggunim*-traditio perustuu juuri tällaiseen luovaan lainaamiseen.

Hasidismissa *niggunim*-sävelet ovat osaa kabbalistista pyrkimystä korjata maailma ja vapauttaa jumalalliset, materiaaliseen maailmaan kahlitut kipinät. Muuttamalla juomalauluja pyhiksi rukouksiksi voidaan siis mystiikan näkökulmasta raivata tietä Messiaalle. Niinpä Beach Boys synagogassa ei ehkä olekaan vain pinnallinen nykyilmiö.

Tämä keskustelu kuvastaa hyvin omaehtoisen uskon-

non tutkimussuuntausta ja sitä, miten tutkittavat henkilöt luovat tapoja tulkita ja elää omaa juutalaista identiteettiään. Nämä tavat koetaan historiallisesti vakaina ja aitoina mutta samalla niistä tulee henkilökohtaisesti mielekkäitä ja merkityksellisiä sekulaarissa ja urbaanissa suurkaupungissa eläville yksilöille.

Lontoolaiset juutalaiset korostavat omassa uskonnollisuudessaan henkilökohtaisen valinnan ja itsemääräämisen arvoja. Heitä kiinnostavat sellaiset riitit, jotka puhuttelevat eri aisteja, tunteita ja jossa osallistuminen on konkreettista, kehoon pohjautuvaa. Musiikillista inspiraatiota etsitään ja löydetään mitä vaihtelevimmista lähteistä sekä juutalaisen perinteen sisältä että sen ulkopuoleltakin: yllämainitut *niggunim*-sävelet ja perinteinen resitointi, *nusach*, heprean kieli yleensä, populaarikulttuuri ja uusi amerikkalais-juutalainen äänimaa-ilmä. Oma perinne nähdään yleensä mielenkiintoisena resurssina, josta voi hakea vaikutteita, muttei sitovana säädöksenä, jota olisi pakko noudattaa.

Joskus mukaan otetaan varovasti myös pieniä elementtejä ortodoksisemmasta rukoustavasta – liikkeitä, jotka tekevät rituaaleista kouriintuntuvampia: otetaan pari askelta eteen- tai taaksepäin tietyissä kohdissa rukousta, peitetään silmät, kun *Shema*-rukousta lausutaan, käännytään ovelle päin ja toivotetaan sapatti tervetulleeksi morsiamena. Joskus tuodaan rohkeammin mukaan progressiiviselle uskonharjoitukselle kokonaan uusia rituaaleja, joita on aikoinaan jätetty pois, koska ne on koettu vanhanaikaisina, aikaa vievinä ja modernille ihmisille vieraina (esim. yhteiset *selichot*-rukoukset).

Musiikki, laulu ja resitatiivit tuovat enemmän tunteita ja väriä rituaaleihin, jotka muuten koetaan hillittyinä, totisina ja sanakeskeisinä progressiivisessa perinteessä. Moni haastatteluhenkilö sanoo, että ei-ortodoksiset rituaalit ovat menettäneet monta rukouksen tärkeää olottuvuutta, kun keho, tunteet ja musiikki on karstittu pois rukouksista. Näin uskonnosta on tullut vain aivoihin sidottu asia – kaikki muu, mistä uskonnollisen ihmisen todellisuus rakentuu, sivutaan.

Perinteitä halutaan ylläpitää – mutta avoimin mielin

Kyseessä ei ole mikään yksinkertainen anti-intellektuelli retroliike, jossa ihannoidaan muinaisaikojen legendaarista ja ”aitoa” juutalaisuutta. Enemminkin he etsivät laajempaa ja monimuotoisempaa tapaa ymmärtää ja elää progressiivista juutalaisuutta. Haastateltavat toivovat löytävänsä jotakin syvempää ja väljempää kuin sen, mitä perinteinen kahtiajako ortodokseihin ja liberaaleihin sallii. Saavuttaakseen tämän he yhdistävät hyvinkin liberaalin teologisen näkemyksen perinteisemmän uskonnonharjoituksen kanssa – uusissa, innovatiivisissa ja joidenkin mielestä provosoivissakin yhdistelmissä. Se, että he haluavat muokata uskonnonharjoitustaan perinteisemmän kaavan mukaan, ei ole ristiriidassa heidän liberaalien, tasa-arvoisten uskonnollisten

Leo Baeck Collegessa voi opiskella rabbiksi.
Kuva: Liberal Judaism.org

vakaumustensa kanssa eikä vähennä heidän sitoutuneisuuttaan esimerkiksi ympäristökysymyksiin, kansalaisoikeuksiin tai maailmanrauhaan.

”Rebecca” sanoo osuvasti, että hän haluaa ”ylläpitää perinnettä – mutta avoimella mielellä”. Tämä on tarkkanäköinen havainto, joka tarjoaa uusia näkökulmia myös laajemmalle tieteelliselle keskustelulle musiikin roolista uskonnollisissa muutostilanteissa, joita itse olen yrittänyt valottaa juutalaisuuden näkökulmasta.

Musiikkia arvostetaan, koska sen avulla kyetään ilmaisemaan uskonnollisen kokemuksen määrittämätöntä ja selittämätöntä suuruutta supistamatta tai heikentämättä moninaisuutta ja moniselitteisyyttä. Musiikilla voidaan ilmaista sitä, mitä ei sanoin voida kuvata. Sanattomat *niggunim*-laulut ovat selkein esimerkki tästä: luopumalla kokonaan sanoista osoitetaan, että joskus melodia ja itse laulaminen ovat rukouksen tärkein osatekijä, eivät tarkasti määrityt ja institutionaalisen hyväksynnän saaneet sanat. ♦

Tietoa kirjasta kustantajan sivuilta:

<https://rowman.com/ISBN/9781498542203/Music-and-Religious-Change-among-Progressive-Jews-in-London-Being-Liberal-and-Doing-Traditional>

Åbo Akademin tiedote:

<https://www.abo.fi/nyheter/doktorsavhandling-om-musikens-roll-som-drivkraft-for-religios-forandring-inom-judendomen/>

Dosentti Ruth Illman on uskontotieteen (2004) ja judaistiikan (2018) tohtori. Hän on Åbo Akademin yhteydessä toimivan Donner-instituutin johtaja ja johtaa myös tutkimusprojektia ”Boundaries of Jewish Identities in Contemporary Finland”, johon hänen lisäksi osallistuvat FM Mercedesz Czibalmos, dosentti Simo Muir, FT Dóra Pataricza ja FT Riikka Tuori.